

Bu yazımızda, geçen ay içinde meydana gelen iki önemli olay üzerinde ayrıntılı biçimde duracağız. Batı Avrupa'daki son şehir gerilla olayları ve DİSK'te meydana gelen gelişmeler.

Schleyer'in 5 Eylül'de RAF (Kızıl Ordu Fraksiyonu) adlı örgüt tarafından kaçırılması ile başlayıp, 13 Ekim'de bir Alman yolcu uçağının rehin alınması ile devam eden ve 18 Ekim'de Federal Alman özel komando birliklerinin Somali-Mogadişu'da yaptıkları Operasyon, Stammheim hapisanesinde tutuklu bulunan önde gelen üç RAF üyesinin «intihar»ları ve ardından Schleyer'in bir Fransa kasabasında öldürülmüş olarak bulunması ile ilk etabı sona eren olaylar serisi, başlangıçtan beri tüm dünya kamuoyunun eksilmeyen ilgisiyle izlendi.

Bu ilginin nedeni sözkonusu olaylar içinde hayli sansasyonel yanların bulunması değildir. Ne Schleyer'in bugüne değin kaçırılan en üst düzeyde görevli bir kapitalist oluşu ve ne de Alman özel komandolarının «üstün başarıları»dır. Schleyer'in ve uçak yolcularının hayatına karşılık salıverilmeleri istenen tutuklu üç RAF üyesinin, çok sıkı korunan, denetlenen bir özel hapisanedeki ölümleri de hiç şüphesiz 18 Ekim günü doruğuna varan ilginin bir nedeniydi. Ama gerek resmî makamların «intihar» dedikleri bu ölümlere ilişkin otopsi raporları ve daha da önemlisi Federal Alman siyasal düzeninde uzun süreden beri gözlemlenen gelişmelerin mantığı, Stammheim hapisanesinde «cinayet süsü verilmiş intiharlar»ın değil tersine

«intihar süsü verilmiş cinayetler»in olduğunu gösterir niteliktedir.

Şüphesiz bütün bu olaylar serisi ya şimdi tüm burjuva basının katıldığı «terörizmi lanetleme» kampanyası doğrultusunda; ya da «şehir gerilla hareketlerinin çıkmazı ya da hataları» konulu tartışmalarda ele alınıp incelenebilir. «Tarafsız» bir görüş de hem «uçak kaçırmaya» v.b. eylemleri hem de Federal Alman devletinin Stammheim'daki misillemesini yanlış bularak eleştirir ve akliselim yoluna çağrı yapabilir.

Bu yazıda, yukarıdaki yaklaşım biçimlerinden ayrı bir inceleme yapmaya çalışacağız. Çünkü olayların serisi ilk bakışta olağan bir şehir gerilla hareketi ve ona karşı gösterilen tepkiler çerçevesinde ele alınabilir gibi gözükmesine karşın yine de son derece farklı özellikler göstermektedir.

Her şeyden önce hatırlamalıyız ki olaylar henüz Schleyer'in kaçırılması ile sınırlı iken, yani Alman devleti ile yine Almanya'da örgütlü RAF arasındaki pazarlık gibi «ulusal» çerçevede bir olay iken bile, uluslararası bir olay, bir sorun haline geldi. 5 Eylül'den itibaren yalnızca Almanya kitle yayın organlarında değil, hemen tüm Batı Avrupa'da hattâ bunun ötesinde dünya çapında başlıca konu olarak ele alındı. Bunun yanısıra başta ABD Başkanı olmak üzere pek çok devletin en üst düzeydeki yetkilileri olayı, devletlerarası işbirliğine neden olacak önemde bir olay olarak değerlendirdiler ve gelişmelerle bizzat ilgilendiler. Başta sözü edilen ülkeler olmak üzere dünyanın her yerinde

«terörizm» ve terörizmle ödünsüz mücadele tezi üzerine bir kampanya, iki aya yakın süre dozu eksilmeksizin sürdürüldü. Alman komandolarının Mogadişu operasyonu bugüne değin raslanmadık bir devletlerarası işbirliği sayesinde gerçekleştirildi ve ortak, coşkulu bir onay gördü. Ve şimdi, başlıca Avrupa ülkelerinde güvenlik servisleri «anti-terörist» bir «insan-avı»na başlamış bulunmaktadır. İsimleri, resimleri, sesleri tesbit edilmiş 16 RAF üyesinin ilk planda hedef alındığı bu «av», «terörizme karşı» kampanyada oluşturulmuş Avrupa kamuoyunun öfkeli tecrit çemberinin de yardımıyla sürdürülmektedir.

Bütün bunların temel nedeni, Schleyer olayı ile birlikte kesin bir olgu olarak açığa çıkan «metropol kapitalist ülkelerdeki bunalımın yeni tip devrimci siyasal hareketlere dönüşme sürecinin başlamış olduğu» olgusudur. RAF, az sonra ayrıntılı olarak üzerinde duracağımız gibi gerek görüşleri gerekse mücadele mantığı ile bu sürecin gerçek yürütücüsü olamaz. O, şu anda metropollerdeki uzun sürmüş «sükunet»in, yeri yakın bir gelecekte artık yepyeni oluşumlara gebe bir hareketliliğe bırakacağını gösteren bir ilk ve kesin habercidir.

Bu konuya daha sonra dönmek üzere şimdi kendisine gösterilen tepkileri de dikkate alarak RAF olgusu üzerinde, bu «haberci» olay üzerinde duralım.

RAF kendisini «Batı Avrupa'da silahlı mücadele» veren ve bu mücadelesini «şehir gerilla» yöntemleriyle sürdüren bir örgüt olarak tanımlıyor.

Fakat şu var ki bugüne değin hiçbir şehir gerilla tipi örgüte ve onun eylemlerine bu denli geniş ve ortak bir öfke duyulmadı. Gerçekten de gerek Filistin gerilla örgütlerince ve gerekse Latin Amerika ve diğer geri bırakılmış ülkelerdeki örgütlerce yapılan benzer hareketlere az da olsa bir haklılık gerekçesi tanınabiliyordu. Yapılan eylemin kendisini onaylamasa bile, önemli bir kamuoyu kesimi, hiç değilse eylemi yapanların sorunlarına, eylem gerekçele-

rine hak verebiliyor, hattâ savunuyorlardı.

Oysa bu kez böyle bir şey olmadı. Hiç kimse Batı Avrupa'nın en zengin ve refahlı toplumu olan Almanya'da örgütlü olan RAF'ın böylesi eylemlere başvurmaşını haklı gösterecek bir gerekçesi olabileceğini kabul edemiyordu. Fransız Komünist Partisi'nin organı L'Humanite bile «haydutlar» diye tanımlıyordu onları.

Schleyer'in kaçırılması ile birlikte «metropol ülkelerdeki şehir gerilla hareketleri» sorunu ilk kez açıkça gündeme geldi. Gerçi öteden beri bu ülkelerde çeşitli şehir gerilla tipi hareketler olduğu bilinmiyor değildi. İtalya'da Kızıl Tugay adlı örgüt bir dizi kaçırma, sabotaj olayı gerçekleştirmiş, RAF'in hapiste bulunan üyeleri 1970 başlarında Almanya'da aynı tip eylemlere girişmişlerdi.

Son bir yıl içinde içlerinde Almanya'nın en büyük bankalarından olan Dresdner Bank'ın genel müdürü de olmak üzere bazı zengin ve devlet görevlisi kişiler ya öldürülüp, ya da rehin alınca metropollerdeki şehir gerilla olayı üzerine ilgi yoğunlaşmaya başladı ve Schleyer'in kaçırılışı ile doruğuna vardı. Alman İşveren Konfederasyonu başkanı olarak Schleyer, Kıtadaki birçok devlet başkanından çok daha etkin ve önemli bir konuma sahipti. Böylece Avrupa ve dünya kamuoyu bugüne değin ya Filistin veya geri bırakılmış ülkelere özgü bir olay olarak kabul edilen şehir gerilla tipi hareketlerin, artık metropol ülkelerde de varolduğu olgusuyla açık biçimde karşılaştı.

Ama geri bırakılmış toplumlara özgü sorunların varolmadığı Batı Avrupa'da ve hele Almanya gibi kıtanın en zengin ve refahlı toplumunda şehir gerilla eylemlerinin nasıl bir gerekçesi olabilirdi? Yoksulluk, dikta yönetimleri ve ulusal devlet sorunları ile şehir gerilla tipi eylemler arasında kurulan bağlantı, bu durumda kurulamıyordu. Batı-Avrupa toplumu bu yüzden, RAF Schleyer'i kaçırdığı andan itibaren bu hareketi hiçbir ciddi soruna dayanmayan,

sorumsuz kişilerin akıl almaz bir hareketi olarak yorumlamaya hazırды.

Yalnızca Batı Avrupa toplumu değil, bu kıtadaki yaşantıyı idealize eden, erişilecek hedef olarak gören dünyanın geri ülke toplumlari da aynı değer yargıları ile olaya baktıkları için aynı sonuca vardılar.

Ve bu yüzden RAF'ın başlangıçtan beri tüm dünya basın yayın organlarında konu edilen eylemleri; bugüne değin hiçbir şehir gerilla hareketine gösterilmediği kadar tepkiye, öfkeye neden oldu. Az sonra sözünü edeceğimiz nedenden ötürü tüm Avrupa devletlerinin özel bir önemle üzerinde durdukları «terörizme karşı ödünsüz mücadele» tezini benimsetmeye yönelik kamuoyu oluşturma çabası hızla başarılıydı. Kamuoyu oluşturuca mekanizmalar hiçbir güçlüğü uğramadan görevlerini yaptılar. Özellikle uçak kaçırma olayı, «masum insanların hayatını hiçe sayan teröristler» imajının iyice yerleşmesini sağladı.

Demek oluyor ki RAF'a yani metropol toplumlardaki şehir gerilla hareketlerine karşı gösterilen yoğun ve ortak öfkeli tepkinin önemli bir ögesi önceki şehir gerilla hareketleri ile bunların gerekçeleri arasında şu ya da bu haklılık gerekçesi tanınarak kurulan bağlantının, bu yeni hareket için kurulamamasıdır.

Şüphesiz, RAF hareketi, kendi eylem gerekçelerinden yoksun değildir. Az sonra bu gerekçeleri ele alacağız. Burada yalnızca şunu belirtelim ki RAF'ın gösterdiği gerekçeler ile örneğin bir Filistin, bir Latin Amerika veya diğer geri bırakılmış ülke şehir gerilla örgütlerinin gösterecekleri gerekçeler arasında köklü farklılıklar vardır.

RAF yalnızca Avrupa'daki yeni ortaya çıkan şehir gerilla örgütlerinin etkinini değil, aynı zamanda kıtadaki tüm şehir gerilla gruplarının ortak bir örgütlenme içinde kaynaştırılmasını savunan ve bu yoldaki çabalara çekirdek teşkil eden bir örgüttür. RAF, mücadelesini asıl olarak ulusal düzeyde veren

ve hedefini kendi ülkesindeki egemen sınıf bireyleri ve devlet örgütü olarak tesbit eden şehir gerilla hareketlerinden farklı olarak «dünya emperyalizmi» ile mücadele sloganını öne sürmektedirler. Schleyer ve uçak kaçırma olayının da gösterdiği gibi RAF, bu programı en azından Batı Avrupa'da kurulu bazı örgütlere benimsetmiştir. «RAF kolektifi»nin «Batı Avrupa'da silahlı mücadele» adıyla yayımlanan tezleri, amaçlanan şeyin yalnızca Batı Avrupa'da değil ABD de dahil olmak üzere tüm metropol ülkelerde bileşik bir örgüt halinde mücadele verilmesi olduğunu gösteriyor.

RAF'ın «uluslararası» —enternasyonalist— niteliği hakkında şu ana kadar yaptığımız ve bu niteliğin teknik boyutuna ilişkin açıklamalar Schleyer kaçırıldığı andan itibaren ABD dahil tüm metropol devletler arasında gerçekleşen aktif işbirliğinin gerekçesidir.

Avrupa'daki çeşitli şehir gerilla grupları arasındaki ilişkileri yakından takip eden Batı Avrupa güvenlik servisleri meydana gelebilecek olayın kıta çapında ilişkiler temeli üzerinde olacağını önceden bilmekteydiler. Yalnızca basına yansıyan yanları bile, işbirliğinin somut planlamasının daha önceden varolduğunu kanıtıyor.

Bir noktaya daha değinmek gerekir. Bilindiği üzere Schleyer ve ardından uçak kaçırma olaylarına karşı yalnızca metropol kapitalist devletler arasında bir işbirliği olgusuyla değil, birçok sosyalist veya sosyalist eğilimli devleti de içeren geniş bir devletlerarası işbirliği olgusuyla da karşılaşıldı. Öyle ki örneğin sosyalist eğilimli Somali, kendi hükümrancılık haklarından fedakarlık yaparak Alman özel birliklerinin ülkesinde yarı-askeri bir operasyon yapmasına izin, destek verdi. Ve yine Alman Şansöylesi Helmut Schmidt, Alman devletine yardımcı olan devletlere teşekkür ederken SSCB ve Demokratik Alman Cumhuriyeti'nden de söz etti. Sanırız Sovyetler Birliği ve Demokratik Alman Cumhuriyeti, kaçırılan uçağın uğradığı Güney Yemen ve Somali —her

ikisi de sosyalist eğilimli— üzerinde Alman özel birliğine harekât imkânı sağlanması için nüfuzlarını kullanmış olmalıydılar.

RAF hareketinin «uluslararası» cılığının ikinci yönü çok daha ilgiye değerdir. Ve asıl olarak bu yan onu bilinen şehir gerilla hareketlerinden farklı kılmaktadır.

«Ulusal» nitelikteki şehir gerilla hareketi, içinde mücadele verdiği, örgütlendiği toplumun sorunlarını çözmek, burada geçerli olan düzeni değiştirmek ister. Oysa RAF hareketi örgütlendiği Avrupa toplumunun sorunlarından yola çıkmıyor, bunları çözmek için şehir gerilla tipi eylemlere başvurmuyor. O, geri bıraktırmış ülkelerdeki kurtuluş hareketlerine yardımcı olmak istemektedir. Hareketlerinin «yalnız başına henüz metropollerdeki temel çelişkinin çözümü» olmayacağını ama «dünya ülkelerindeki yoldaşlarının zaferi için önemli bir koşul» olacağını söylemektedirler.

«Eğer kapitalizmi insan yiyen bir canavar olarak tesbit etmişsek, bu canavarın kafasında oturan bizlerin her şeyden önce ve tüm koşullar altında onun sinir merkezlerini tahrip etmemiz ve dişlerinin onun yutukları tarafından kırılmasına kadar beklemememiz gerekir.»

«... gerilla araç ve taktiklerinin yardımıyla birkaç bin kişi —gerekirse sanayi işçiliğinin desteği olmaksızın da— metropollerdeki emperyalist sistemi hissedilir derecede zayıflatabilir ve böylece halk kurtuluş ordularının enternasyonal savaşına omuz verebilir.»

RAF'ın uluslararası cılığının özü burada ifade edilmektedir. Yukarıdaki alıntının yer aldığı Batı Avrupa'daki Silahlı Mücadele adlı kitabın temel düşüncesi, yaklaşık 1965-1971 döneminde ÇKP'nin resmi tezi olan «dünyanın kırlarının şehirleri kuşatması» tezini çağrıştırıyor. Ama şüphesiz bu tezin «dünyanın şehirleri»ne verdiği pasif, bekleyi-

ci konum yadsınmaktadır. RAF, yine belirleyici rolü dünyanın kırlarındaki—alıntıda üçüncü dünya diye geçiyor—hareketlere vermekle birlikte, metropollerde de «canavarın sinir merkezleri»ne saldıracak sistemli bir hareket olmayı öneriyor.

Böylece RAF, bundan önce geri bıraktırmış ülke temelinde oluşturulmuş olan şehir gerilla hareketlerinin, kendi eylemleri ve bunun sonuçları arasında kurduğu doğrudan bağıntıyı bilinçli olarak gözönüne almıyor.

Çünkü RAF, eylemlerinin sonuçlarını kendi eylem alanında almaya ikincil önem veriyor. O, eylemlerinin sonuçlarının asıl olarak «üçüncü dünya»da alınacağını kabul ediyor. Metropol gerillasının eylemi «üçüncü dünya»daki hareketler için uygun koşullar yaratacaktır. «Sinir merkezleri»ni yıpratın bir hareketle uğraşın «canavar», dişlerini yutmakta olduklarına karşı rahatça kullanamayacak, bu da yutulmamak için canavarın dişlerini kırmak isteyen üçüncü dünyadaki hareketlere yarayacaktır.

Bu yüzdendir ki RAF eylemlerinin Batı Avrupa toplumunda uyandırabileceği olumsuz tepkileri fazlasıyla önemsemiyor. Örneğin, Mogadişu ve Stammheim'deki «intihar» olaylarından sonra RAF, Batı Avrupa'da intikam eylemlerine girişeceğini ve bir hedefinin de Kıtada kullanılan tüm Alman markalı mal ve tesisler olduğunu, 20 Ocak'dan sonra Avrupa'da Alman markalı taşıtlar ve diğer eşyalara yüz bin bombalı sabotaj yapılacağını ilân etti. Alman markalı otomobil v.b. eşyaları kullanan milyonlarca kişiyi tedirgin edecek böyle bir kararın benzerini herhangi bir geri bıraktırmış ülkedeki şehir gerilla örgütü alamazdı. Tersine onlar, eylemlerinin geniş kitlelere zarar vermeyecek biçimde olmasını, halkın kolayca kendi dışında sayabileceği hedeflere yönelik olmasını gözetirler. Ya da ilke budur. Çünkü bu hareketler eylemlerinin içinde yürütüldüğü ülke halkının desteğini kazanmak isterler. Yani eylemlerinin sonucunu eylem alanında almak, gör-

mek isterler. Ve bu yüzdendir ki bu şehir gerilla hareketleri belirli bir süre eylemlerini sürdürdükten sonra eğer halktan hâlâ bekledikleri desteğin gelmediğini görürlerse, çoğu kez köklü özeleştirilerle şehir gerilla yöntemlerinden de vazgeçebiliyorlar.

Ama RAF'ın özel «metropol şehir gerilla teorisi»nin mantığı buna elvermez. O, eyleminin sonuçlarını, eylemini yürüttüğü alan içinde almamayı, peşinen kabullenmiştir. Herhangi bir «üçüncü dünya» ülkesinde meydana gelebilecek olumlu gelişme ile kendi eylemleri arasında bağ kurarak, hareketinin olumlu sonuçlar verdiğini öne sürebilir. «Canavarın dişleri»ni hırpalayan herhangi bir olayda kendisinin (RAF'ın) «canavarın sinir merkezine» yönelik eyleminin payı olduğunu söyleyebilir.

RAF'ın, yalnızca metropol devlet güçlerinin saldırısını değil, metropoldeki geniş yığınların da aleyhteki tepkisini kendi üzerine çekmek ve böylece son derece güç koşullarda eylem yapmayı göze alıp, «üçüncü dünya»nın herhangi bir yerindeki kurtuluş hareketinin daha kolay koşullarda mücadele etmesini sağladığına inanarak enternasyonalizmin özverili bir örneğini sunduğu söylenebilir.

Nitekim, bu metropol şehir gerilla hareketi, örneğin Fransız Komünist Partisi'nin son olaylar üzerine kendisi için «haydut» demesine, Alman resmi makamlarının «hain»likle suçlamasına ve geniş liberal çevrelerin «nihilizm» yargısına aldırılmaz bir tavırla sürdürürken kendisinin gerçek bir enternasyonalizm duygusuna sahip olduğuna içtenlikle inanıyordu.

Fransız Komünist Partisi'nin «haydut»luk nitelmesini neden dolayı yaptığını biliyoruz. Şehir gerilla eylemlerini bir siyasal mücadele yöntemi olarak yanlış bulan ve özellikle Avrupa toplumunda bu yöntem için herhangi bir haklı gerekçe olmadığını kabul eden Fransız Komünist Partisi'nin bu nitelmesi burada konumuz değil. Alman res-

mi makamlarının «hainlik» nitelmesi üzerinde durmak istiyoruz.

Niçin hain? Ait olduğu metropol toplumun dünyanın geri kalan kısmındaki toplumlardan çok daha refahlı bir hayat sürmesine karşı çıkan, metropol toplumun bu imtiyazlı statüsünü sağlayan ilişkileri değiştirmek isteyen hareketlere destek olmak isteyen birisi, üyesi olduğu topluma «ihamet» ediyordur demektir. Alman devlet sözcüsünün «hain»lik suçlamasının altındaki mantık bu.

Alman devlet sözcüsünün RAF hareketini kavramış olduğu söylenmelidir. Ama liberal çevrelerin «nihilizm» nitelmesi, yani metropol şehir gerilla hareketinin umutsuzluktan kaynaklanan bir hareket olduğu yolundaki değerlendirmeleri doğru sayılamaz.

Çünkü, metropol şehir gerilla hareketi, yukarıda ana çizgilerini verdiğimiz özverili «enternasyonalist» anlayışının niteliğinden de anlaşılacağı üzere «üçüncü dünya»daki hareketlerin başarı kazanması gibi bir hedefe, bir umuda hizmet ettiği temelinden yola çıkıyor. Onu, önünde hiçbir olumlu hedef görmeyen nihilizmden ayıran şey de bu.

Buraya kadar metropol şehir gerilla hareketinin «enternasyonalist» niteliğinin olumlu yanlarından söz ettik. Söz konusu hareket de kendisini enternasyonalist olarak nitelerken bunları dikkate almaktadır.

Bu enternasyonalizm anlayışının temelindeki tesbitlerden söz etmedikçe, yetersizliği, hattâ giderek olumsuz bir noktaya varabileceği gerçeğini anlamamız imkânsız olur. RAF'da temsil edilen metropol gerilla hareketinin enternasyonalizm konusundaki içtenliğini tartışmayı asla düşünmüyoruz. Bu içtenliği, eylem anlayışlarına ne denli karşı çıkarsak çıkalım saygıyla karşılıyoruz. Ve hemen belirtelim ki, eylem anlayışlarına karşı çıkışımız, ne «şehir gerilla yöntemleri»nin sonuç vermeyeceği gibi ampirik-pragmatik bir gerekçe ve ne de eylemlerin geniş kitlelerde kendilerine karşı bir tedirginlik hattâ öfke yaratıp

yaratmadığını dikkate almaksızın yürütmeleridir.

Çünkü az sonra üzerinde durduğumuzda görülecektir ki, eğer «metropol şehir gerilla teorisi»nin temelindeki tesbitler kabul edildiğinde bütün bu karşı çıkışlar ya geçersiz kalır ya da ancak taktik düzeyde bir eleştiri kabul edilebilir.

Bu yargımızı kısaca açıklayalım. Eğer metropollerdeki hareketin —en azından belirli bir süre— «üçüncü dünya»da verilen mücadelelere yardımcı bir rolü olacağını kabul ediyorsak ve bu durumda «cephe»nin geri bırakılmış ülkelerde olduğu, metropollerin bu benzetme ışığında «cephe gerisi» sayılacağını varsayıyorsak, bu cephe gerisindeki hareketin gerek örgütlenişinin gerekse eylem biçimlerinin ancak RAF'ın önerdiği ve uyguladığı biçimde olabileceği sonucuna varmak gerekir. Tıpkı yarısı işgal altında bir ülkenin, işgal altındaki bölgesinde verilen gerilla mücadelesinin, bu bölgede yaşayan insanların güvenliğini bazen dikkate almaksızın yürütülmesi gibi. İşgalci düşman kendisine yönelik her baltalama hareketinde yalnızca bu işleri yapanlara değil, bölgede yaşayan halka da cezalandırma işlemleri uygular. Bölge halkı, gerilla eylemlerinin kendine zarar verdiğini görüp, onlara öfke duyabilir. Hatta bazen gerillalar bölge halkının doğrudan zarar göreceği, bir kısım insanların öleceği bazı eylemleri de yaparlar. Bir demiryolu sabotajında sivil halktan da kişiler ölebilir v.b. Gerillalar sözkonusu «halka da zarar veren» eylemlerinin olumlu sonuçlarının bizzat o bölgedeki düşman baskısının azalmasında v.b. şeylerde görmekten öte, asıl olarak «cephe»deki durumda görüleceğinin bilincinde olarak hareket ederler.

«Metropol şehir gerilla hareketi»nin dünya ölçüsündeki durumu tam da bu manzaraya uyarlı biçimde tasarlanmış olduğu açıktır. Kendisini bu manzara içinde bir «cephe gerisi hareketi» olarak kabul etmektedir.

Çizilen bu manzaranın gerçeklerle uyuşup uyuşmadığını bilmemiz gerek. Kıtadaki resmi komünist partilere karşı gizlemediği bir tepki duyan, ama Marksist-Leninist olduğunu da özenle vurgulamaya çalışan RAF, amacı olan sosyalist devrime, yukarıda çizilen manzaranın öngördüğü süreç içinde varılacağını kabul ediyorsa, öncelikle bu çizilen manzaranın temel tesbitlerinin doğru olduğunu ispatlamış olmalıdır.

Bugüne kadarki tarihi deney RAF'ın «üçüncü dünya» diye nitelediği bu ülkelerde başlıca iki tip mücadele gösterdi. İlki sosyalistlerin önderliğinde, çoğu kez silâhlı mücadele biçiminde verilen ve aşamalı biçimde sosyalist toplumu inşa etmeye yönelen hareketler. (Vietnam, Angola, Kamboçya v.b.) İkincisi Cezayir, Suriye, Mısır v.b. ülkelerde verilen adına genel bir deyimle «milliyetçi-devrimci» denilen kadroların önderliğindeki hareketler. Bir üçüncüsünü, son zamanlarda ÇKP'nin özellikle onayladığı hareketleri, örneğin petrol üretilen ülkelerin çıkışlarını RAF'ın da aynı değer ve önemde gördüğünü söyleyemeyiz.

İlk iki tip hareketleri gözönüne aldığımızda ve bunların verdiği mücadelelerin «asıl cephe»yi teşkil ettiğini varsaydığımızda şu iki soruyu sormamız gerekecek.

«Üçüncü dünya»da bu hareketlerin zafere eriştiği ülkeler gerçekten de «kapitalist canavar»ın kendilerini yutmasını önleyebilmiş sayılabilirler mi? Özellikle son yıllarda bir dizi «kapitalist olmayan yol»a girmiş ülkelerde gözlemlediğimiz gelişmeleri —Mısır, Cezayir, Suriye v.b.— saymasak bile örneğin bir Vietnam'ın, Angola'nın zafere erişmeleriyle birlikte kapitalist dünyanın dışına çıkabildiklerini söyleyebilir miyiz? Bunlardan geçtik sosyalist devrimi çok daha önce yapmış SSCB ve Çin Halk Cumhuriyeti v.b. ülkelerin de son yıllarda giderek artan biçimde kapitalist ülkelerle ekonomik ilişkilerini geliştirdiklerini görüyoruz.

Şunu anlatmak istiyoruz. Bilindiği gibi sömürge, yarı-sömürge ülkelerde verilen mücadelelerin başarı kazanması ile emperyalist dünyanın pazar kaybına uğrayacağını, daralacağını ve bu alan daralması sonucunda metropollerde de kapitalizmin sarsılmaya başlıcağını varsaymaktaydık. 1944'den sonra bırakalım bir dizi «anti-emperyalist milliyetçi-devrimci» hareketler sonucu «kapitalist olmayan yol»a giren ülkeleri, 600 milyonluk bir ÇHC'nin ve bir dizi Doğu Avrupa ülkesinin kapitalist dünyadan ayrılması bile başlı başına kapitalizmin eskiye oranlar ne denli geniş bir alan kaybına uğradığını gösterir.

Ama bugün apaçık gördüğümüz olgu şudur: Geçici bir süre duraklayan ekonomik ilişkiler yeniden kuruluyor ve kapitalist metropoller bu «kaybettikleri alan»larla belki eskisinden çok daha geniş çapta bir ticarî ilişkiye giriyorlar. Bu ticarî ilişki giderek, kültürel, toplumsal ilişkileri de geliştiriyor ve sonunda bir «barış içinde yanyana yaşama» durumu, hiç de kapitalist metropollerin zararına işlediğini söyleyemeyeceğimiz bir durum doğuyor.

Ekim Devriminin ertesinde metropol ülkelerdeki sosyalist hareketlerin canlandığı görüldü. Ama bu canlanış kısa sürdü ve bir çok ülkede yenilgiyle sona erdi. Ve sonra metropollerde bir «sükunet» ama buna karşılık geniş geri bırakılmış ülkelerde devrimci mücadelelerin yükselişi görüldü.

1970'lerin sonuna doğru bir sürecin genel manzarası yukarıda özetlediğimiz gibidir. Bizzat sosyalist ülkeler arasında meydana gelen ayrılmalar, çatışmalar olgusunu da dikkate aldığımızda bütün bu sürecin bekleyişlerimizi gerçekleştirmediğini görüyoruz. Daha, çok yakın zamanda Vietnam, Laos, Kamboçya, Angola, Mozambik gibi gerek alan, gerek nüfus ve gerekse hammadde kaynakları bakımından hayli büyük bir alanda sosyalist iktidarların kurulmuş olması karşısında metropollerin paniğe kapılmadıklarını ve «kendilerini» hiç de

alan yitirmiş gibi hissetmediklerini açıkça görüyoruz.

Hiç şüphesiz geri bırakılmış ülkelerde verilen mücadeleler bu ülke halklarının içinde bulunduğu derin yoksulluğun, ulusal ezikliğin, kültürel gerilik ve içe kapanıklık çemberinin aşılmasını gerçekleştirdi.

Metropol ülkelerin ekonomik sömürsünü önlemek ile metropollerde tam biçimini almış kapitalist toplum biçimine karşı onu dönüştürmek için mücadele vermek... Bugün ikisi arasındaki farka özellikle eğilmek zorundayız. Bu ikisi arasındaki fark, işçi sınıfının ekonomik mücadelesi ile sosyalist mücadele arasındaki niteliksel farka tekabül eder, bu farkın anlaşılabilirdiği platform içinde ele alınır.

Metropol şehir gerilla hareketi, ancak bu platforma vardığında gerçek çözüm imkânlarına kavuşacak bir hareketin ilk habercisi, ilk biçimlenişidir. Hiç şüphesiz o yalnızca varlığıyla bütün bu sorunların sorulmasına yol açmıştır. İdeolojik çerçevesi ile hâlâ «eski»ye aittir. Kendisini harekete geçiren sorunları, pasifist diye suçladığı partilerle aynı platformda koymakta, bu sorunlara aynı içeriği vermektedir. Bu yüzden de sözünü ettiğimiz topluma karşı çıkan her harekete, özellikle metropoldeki toplumsal ilişkilerin tam anlamıyla varolmadığı geri bırakılmış ülkelerdeki —metropollerdeki kaçınılmaz olarak karşısına alan— toplumsal hareketlere, isyan ettiği kapitalist topluma alternatif bir toplum kurma hareketi olarak bakabiliyor.

«Üçüncü dünya» ülkelerinde verilen mücadeleler ile işçi sınıfının ekonomik mücadelesi arasında bir benzerlik vardır. Nasıl işçi sınıfı mücadeleler bahasına elde ettiği imkânlar yoluyla, sömürü oranını değiştirmese bile kendisine eskiyle kıyaslanmayacak bir geçim düzeyi sağlamış ama toplum biçimini değiştirmemişse, «üçüncü dünya»nın verdiği mücadele de günümüzün olgularının açıkça gösterdiği gibi aynı sonuçta varmıştır.

Kapitalizm yaşıyor. Sorun bu. Ve dünyada bugün geniş bir alanda sosyalist iktidarların varolmasına, metropollerde karşı verilen anti-empyralist savaşların zaferiyle bir dizi yeni devlet kurulmuş olmasına karşın, kapitalizm metropollerdeki komünist partileri bile «ileri demokrasi» programlarına iten bir «dayanıklılık» göstermektedir. Metropollerin imtiyazlı konumunun bu bir dizi mücadeleye karşın eskisini aratmayacak derecede geçerliliğini koruması ise bu genel durumun zorunlu bir parçasıdır.

Metropolde tümüyle geçerli kapitalist toplum biçimine, hayat tarzına, değer ölçülerine karşı, örneğin, bir metropol dışı ülke devrimcisinden çok daha fazla vurgulanmış bir küçümseme, hatâ iğrenme duyan, bu hayat tarzına isyanını toplumun çok geniş kesimini karşısına almak sonucunu verebilen eylemlere girişmekte, tereddüt etmemekte gösteren «metropol şehir gerilla hareketi», «asil cephe»nin şu anda «üçüncü dünya»da olduğunu kabul ederken bütün bu nesnel olguları gözardı etmiş olmaktadır.

Bu gözardı edişin kökeninde bir «umutsuzluktan kurtulma» isteği vardır. Metropollerde tümüyle geçerli kapitalist toplum ilişkilerine, değer yargılarına ve genel olarak hayat tarzına karşı güçlü bir isyan duyan, ama bu toplumun nasıl dönüştürülebileceği sorusuna cevap veremeyen veya başka bir deyişle metropollerde bu dönüşümün gerçekleştirilemeyeceğini kabul eden, örneğin kendisinden bu misyon beklenen sanyai proletaryasının metropolde olmanın kendine sağladığı imkânlar nedeniyle devrimci bir güç olmaktan çıktığını ve bu durumun içerden değişmesinin neredeyse imkânsız olduğunu kabul eden bir anlayışın kendisine bir çıkış noktası bulma ihtiyacının ürünüdür.

Kapitalist sınıfa karşı isyanını kapitalist toplumun tümüne karşı isyana kadar genişletmiş bir harekettir metropol şehir gerillası.

Yoksulluk, politik haklardan yoksulluk asli temelleri üzerinde yükselen geri bıraktırmış ülkelerdeki mücadelelerin zaferi eristikten sonra önünde durakladıkları bu sorunlar aynı zamanda metropollerdeki Komünist Partileri de «duraklatan» sorunlardır. Sosyalist iktidarların kurulduğu toplumlardan «kapitalizme geri dönüş» veya «kapitalizm ile sosyalizm arasındaki mücadelenin binlerce yıl süreceği» gibi tezler altında tartışılan asli sorunun da bu olduğu ortadadır.

Bütün bunlar gözönüne alındığında «metropol şehir gerilla hareketi»nin aslında temel sorundan «kaçış» olduğu, bu temel sorunun çözülmemeyeceği inancınının yarı-bilinçli kabulünden kaynaklandığı söylenebilir. Uzak geri bıraktırmış ülke hareketlerine yardımcı olmak için büyük bireysel özverilere katılanmalarında görülen enternasyonalist anlayış, aslında daha büyük sorunu o geri ülke devrimcilerine devretmektir. Ve bu anlamda kendilerinden enternasyonalizme uyarlı olarak asıl özveriler ve daha da önemlisi büyük, çok yönlü güçlükleri çözme görevleri beklenenler geri bıraktırmış ülke devrimcileri olmaktadır.

Ama şüphesiz burada sorun geri bıraktırmış ülke devrimcileriyle metropol ülke devrimcileri arasında nasıl bir «görev bölüşümü» olması gerektiği değil. Yukardan beri anlatmaya çalıştığımız sorun şu ki; bir toplum biçimi—özelde bir hayat tarzı—olarak kapitalizmin yıkılıp yerine sosyalist toplumun kurulması tarihi görevinin, bu Marksist-Leninist görevin, Uluslararası Sosyalist Hareketin varolma bunalmının da gösterdiği gibi gerek metropollerde ve gerekse geri bıraktırmış ülkelerdeki devrimciler için aynı boyutta sorunlar olarak vardır.

Bu bakımdan hiçbir ülke devrimcisi kendi hareketini «asil cephe» veya «asil cepheye yardımcı» hareket olarak nitelenebilir. «Cephe» her yerdedir. Her yerde ana sorun gündemdedir ve her hareket bütün bir tarihi dönemin deneyleri

ışığında bu ana sorunu, kapitalizmin gerçekten aşılması sorununu gündeme getirmek zorundadır.

Metropol şehir gerilla hareketinin, geri bıraktırmış ülkedeki hareketlerden; SBKP yanlısı partilerin, SSCB'nin «enternasyonalist» gücünden; ÇKP yanlılarının, bir SSCB - ABD savaşından sonraki altüst oluşlardan v.b. yani her eğilimin olumlu ya da olumsuz değer verdikleri kendi dışlarındaki güçlerden veya süreçlerden bekledikleri, ama hepsinin de ortakça kendiliğindencilğe bıraktıkları bu sorun, açıkça konulmalıdır.

Metropol şehir gerillası biçiminde hareketlerin ortaya çıkışı ile en azından son otuz yıldır iyice benimsemeye yüz tuttuğumuz ve neredeyse veri kabul ettiğimiz «sakin metropoller» ve buna dayalı diğer düşünceler hayli sarsılmış olmaktadır.

Bunun önemi şuradadır. Sözü ettiğimiz süre içinde sosyalist devrim sorununu ele alırken açık ya da örtük biçimde «sakin» metropoller ve «fırtınalı» geri bıraktırmış ülkeler gibi bir manzarayı varsayıyor ve dolayısıyla devrim sorununu hep geri bıraktırmış ülkeler bağlamında ele alıyorduk. Şu anda sakin metropollerdeki durgun potansiyellerin harekete geçmekte olduğunu gösterir olgulara sahibiz. Bunun sonucu olarak metropollerdeki bu son gelişmelerin kökenleri üzerinde yoğunlaşan dikkâtlere, kaçınılmaz olarak devrim sorununu ele aldığımız çerçeveyi değiştirecek, zenginleştirecektir.

Metropol şehir gerilla hareketi, ilk görevini «empyralist baskı seferlerinin lojistiğini etkili biçimde taciz etmek» olarak saptıyor. Ama bunun yanında şehir gerilla yöntemlerini, bizzat «metropol-içi devrim» için de tek yöntem olarak koymaktadır.

Bugüne kadar gördüğümüz şehir gerilla hareketleri, halkının büyük bölümünün yoksulluk içinde olduğu ve geçerli siyasal düzenin ya kısıtlı bir demokrasi veya çoğu kez dikta yöntemi olduğu ülkelere özgü idi. Bu iki temel özellikten ilki hareketin toplumsal ge-

rekçesiydi. İkincisi ise, neden dolayı silahlı mücadelenin temel mücadele olması gerektiğine cevap oluyordu.

Bu genel şema metropol şehir gerillası için açıklayıcı olamıyor. Hareketin kendi teorik metinlerinde metropollerde neden dolayı şehir gerilla yöntemlerinin temel mücadele olduğu gerçi açıklanmaya çalışılmaktadır. Ama bu açıklamalar inandırıcı, tutarlı değil.

Bundan dolayı yazımızın başında da belirttiğimiz gibi metropol şehir gerilla hareketi tezleri ve önerdiği mücadele ile değil, bizzat varoluşuyla, bir olgu olarak kendini duyurması ile önemli bir gelişmenin habercisidir. Çünkü metropollerdeki bu patlamalar, hareketlerin kendi teorilerinde açıkça ifade edilmiş, temel alınmamış olmasına karşın aslında kapitalist hayat tarzına ve özel olarak geçerli burjuva demokratik düzenin, bireylerin politik haklarını fiilen anlamsız kılan ve böylece onları apolitize bir konuma iten işleyişine tepki dirler.

Bu bakımdan, en azından son yıllar içinde devrim sorununu ele aldığımız çerçeve ve bu sorunun kendisine verdiğimiz içerik bu tepki konularına özel pratik önem verecek biçimde değişmek zorundadır. Kapitalist hayat tarzının ve özel olarak burjuva demokrasisininin aşılması sorunu, genel teorik sorunlar olarak değil, devrimci mücadelede somut programlara olabildiğince yansıtılma gereği olan temel pratik sorunlar olarak ele alınmak durumundadır.

..

Ekim ayı başlarında DİSK içinde meydana gelen olaylar, örgütün parçalanmasına yol açmadı ve görülen odur ki, Aralık ayında yapılacak genel kurul, tarafların yeni bir denge içinde «birliği» sağlamalarıyla sonuçlanacaktır.

Dozu hayli yüksek karşılıklı suçlamaların yapıldığı ilk günlerde taraflardan birinin «toplumsal ilerleme»ciler, ötekinin ise CHP yanlıları olduğu, dolayısıyla DİSK içindeki çatışmanın biri sosyalist öteki sosyal demokrat iki ayrı

siyasal-toplumsal görüş arasında olduğu yargısı yaygındı. Her iki tarafın da birbirini DİSK'i bir siyasal partinin güdümüne sokmağa çalışmakla suçlamaları bu yargının yerleşmesine bir nedendi.

Son dört yıl içinde DİSK'teki gelişmeleri izleyenler, özellikle 1975 ortalarından itibaren bu «toplumsal ilerleme» cilerle CHP yanlısı sendikacıların, örgüt içindeki diğer sosyalist eğilimleri sindirmek, hattâ DİSK'ten atmak için düşünülebilecek her yöntemi uygulayan bir ittifakı sürdürdüklerini bilmektedir. CHP-«ilerleme» ittifakı, DİSK'e üye sendikaların her birinde yönetimi ele geçirmek için birlikte çalıştılar ve başarı kazandıkları her yerde sendika üyelerini işyerlerinden çıkarmaya kadar varan yöntemler kullanarak egemenliklerini pekiştirmek yolunu tuttular. Bu ittifaka karşın yine de diğer sosyalist eğilimlerin yönetimde kalabildikleri sendikalara karşı alternatif sendikalar kurmaya bile giriştiler. Örneğin TİP'li kadroların yönetimde olduğu Keramik - İş'e karşı Beton - İş adlı sendikayı kurdurup, desteklediler. Bu tip girişimlerde «ilerleme»cilerin çok daha gayretli olduğu görülüyordu. Ayrıca DİSK'e katılma başvurusu olan ve katılmaması için herhangi bir neden bulunmayan, ancak yönetim kadroları CHP - «ilerleme» ittifakının hoşuna gitmeyen sosyalist eğilimlerden oluşan Yeraltı Maden - İş gibi sendikaların katılma talepleri askıya alınıyordu. Çünkü Yeraltı Maden - İş, DİSK'e bağlı bir sendikanın olmadığı maden çıkarma işkolunda örgütlüydü. DİSK tüzüğünde her işkolunda tek sendika ilkesi var olduğu için bu sendika katılırsa bundan böyle maden çıkarma işkolundan DİSK'e katılmalar Yeraltı Maden - İş'e kanalize edilmiş olacaktı. DİSK'in varolan bir sendikasına alternatif sendika örgütlemekten çekinmeyenler bunu önlemek için önce maden çıkarma işkolunda çalışan bir sendikayı DİSK'e kattılar ve Yeraltı Maden - İş'e de bu sendikaya katılmak zorunda olduğunu bildirdiler. Petkim - İş ile Kimya - İş'in birleş-

tirilmesi, Sosyal - İş'in tasfiye edilmeye çalışılması, Turizm - İş sendikasyndaki kongre oyunları v.b. birçok örnek olay sıralanabilir daha. Hepsinde de «ilerleme» yanlıları diğer sosyalist eğilimleri tasfiye etmek temelinde CHP'li sendikacılarla işbirliği halinde idiler.

Bu işbirliği, işbirliği amacına büyük ölçüde varıldığı 1976 sonlarından itibaren çözülmeye yüz tuttu. Çözülme sürecini başlatan, geçen yılın Eylül'ünde yapılan «DGM'ye karşı genel yas» kampanyası oldu. DİSK yönetiminde «uzmanlar» kanalıyla etkin olan «ilerleme»cilerin bu grevleri kullanarak CHP üzerinden politik nüfuz kazanma çabaları; CHP - «ilerleme» işbirliğinde bir çatlak oluşturdu. O dönemden itibaren alttan alta süren işbirliğinin bozulma süreci Maden - İş'in Pendik bölge temsilciliği seçimlerinde ilk görünür sonucunu verdi. CHP'liler, «ilerleme» ile birlikte tasfiye ettikleri diğer sosyalist eğilimlerin arta kalmış unsurlarıyla ittifaka girerek «ilerleme»cilere karşı seçimi kazandı. Son olarak Maden - İş'in genel kongresinde «ilerleme»ciler tek başlarına yönetim kadrolarını elde ettiler.

Kısaca özetlediğimiz CHP - «ilerleme»ciler işbirliği ve bunun çözülmesi süreci DİSK yürütme kurulunda meydana gelen ayrılıkla noktalanmıştır.

Ama şu var ki, bu ayrılık, hiç de özellikle «ilerleme»cilerin iddia ettikleri gibi sosyalistler ile sosyal demokratlar arasında bir ayrılık değildir. Her şeyden önce bugüne değin sosyal-demokratlarla birlik olarak diğer sosyalist eğilimleri tasfiye etmeye özel önem verenler böyle bir iddiada bulunamazlar.

Kaldı ki bir siyasal çizgi olarak «ilerleme», DİSK'teki gelişmelerin sonucu ne olursa olsun CHP ile işbirliği politikasını terketmeye niyetli değildir. Şüphesiz DİSK içinde varlıklarını sürdürmeye özel bir önem vereceklerdir. Çünkü diğer mesleki örgütlerdeki güçleri buradaki etkinlikleri sayesinde vardır. DİSK'teki güç azalması anında bu ralara yanısayacaktır. Ve hepsinden

önemlisi CHP'lilerin kendilerini ciddiye alması için güce ihtiyaçları vardır.

Şu anda görünen odur ki CHP - İlerleme «çatışması»na CHP'liler üstünlük sağlamışlardır. «İlerleme»ci yedi uzman DİSK'ten çıkarılmış, ayrılık esnasında «ilerleme»den yana bir tavır alan DİSK genel sekreteri görevinden alınmış ve kendisine 1 ay DİSK üyeliğinden çıkarılma cezası verilmiştir. «İlerleme»ci Maden - İş yöneticileri de DİSK genel merkezinde «UDC'ye karşı çıkan» sendikacıların tartaklanması olayını teşvikten dolayı iki ay süreyle DİSK üyeliğinden çıkarılmışlardır.

Ama bu bir uzlaşmadır. Ayrılığın ilk günlerinde «DİSK parçalanıyor» deritecek kadar sertleşen tavırların neden dolayı böyle birdenbire yumuşadığı olgusu incelenirse DİSK'teki son gelişmelerin asıl anlamına varmak mümkün olabilir.

Ayrılık olayının ilk etabında özellikle «ilerleme»ciler yoğun bir saldırıya geçtiler. «UDC'ye karşı çıkan yürütme kurulu üyeleri hakkında bildikleri tüm suçlama kanıtlarını sergilediler. «Uzlaşma yok» sloganı etrafında, gerekirse bu yürütme kurulu üyelerinin yönetici oldukları sendikaları DİSK'ten çıkarmaya kadar gidecekleri söylendi.

DİSK Başkanı Kemal Türkler «ilerleme»cilerle birlikte tavır alırken durum buydu. Ama Türkler tavır değiştirince kampanya sona erdi. Daha önce «DİSK genel kurulunu olağanüstü toplantıya çağırma» yetkisini kullanacağını ilan eden Türkler'in «gerekirse Maden - İş genel kurulunu olağanüstü toplantıya çağırabileceğini» söylemesi bu tavır değişikliğinin ne anlama geldiğini gösterir. Türkler son Maden - İş genel kurulunda «ilerleme»cileri desteklemişti. Kast edilen bu desteğin geri alınabileceği idi. «İlerleme»ci değil, bir sendikalist olan Türkler asıl gücü elinde tutan profesyonel sendikacıların karşı tarafta olduğunu gördüğünde tavrını düzenledi.

Öyle anlaşılmaktadır ki, DİSK'in Aralık'daki genel kurulunda sağlanacağı kesin olan uzlaşma soy anlamıyla si-

yasal eğilimler arasındaki bir uzlaşma değil, 1973 - 1977 döneminin gelişmeleri içinde görece farklı tavırlar almış sendikacılar arasında bir uzlaşma olacaktır.

«İlerleme»yi sendikalist anlayış için en zararsız eğilim olarak görmüş olan ve bugüne kadar diğer sosyalist eğilimleri, «ilerleme»nin sosyalist görünümünü altında tasfiye eden ekipler, «ilerleme»nin şu ana kadar oynadığı rolün artık gereğinin kalmadığına inanmaktadırlar. «İlerleme»ciler bu araç olma konularını unutup, sendikacıları araç olarak kullanmaya çalıştıklarında soy sendikalizmin «sabrı taşı.»

«İlerleme» sendikalar temeli üzerinde bir «sosyalist hareket» olma peşindeydi. Sendikalara egemen olarak işçi sınıfının partisi ünvanını hak etmeyi amaçlıyordu. 1973 sonrasında hızla bir yükseliş gösteren toplumsal muhalefet hareketi, özellikle işçi sınıfının yoğun bir hareketlilik göstermesi, ona, böylesi bir amacı gerçekleştirme imkânı vermişti.

«Sendikalar temeli üzerinde bir sosyalist hareket» anlayışının kendisini eleştirmek konumuz değil. Burada söz konusu imkânı «ilerleme»nin nasıl elde ettiğini görmekte yarar var.

1973 - 1976 arasında DİSK'in üye sayısı üç-dört kat arttı. İşçi sınıfında DİSK'e doğru yoğun bir yöneliş vardı. Ama bu yöneliş sırf ekonomik taleplerin iticiliğinde değil, aynı zamanda güçlü bir siyasallaşma potansiyeline sahipti.

1968'den itibaren kendini sosyalist hareketten ayırmaya özen gösterip 1973'e kadar böyle gelen DİSK yönetimi, kendisinden aynı zamanda siyasal bir biçimlendirme bekleyen işçi hareketine cevap verecek durumda değildi. Varolan sosyalist eğilimleri şu veya bu nedenle özellikle kendileri üzerinde bir otorite olabileceklerini dikkate alarak elverişli bulamıyorlardı.

1975'deki DİSK genel kurulunda CHP yanlılarının oylarıyla «ilerleme»cilerin DİSK'e yerleşme kapısı açıldı. CHP'nin neden bu işe giriştiğini az sonra göreceğiz. O günlerde Türkiye Sosyalist Hareketinde herhangi bir sözü edilir gü-

ce sahip olmayan «ilerleme»nin yukardan DİSK'e yerleşmesi sağlandı.

«ilerleme», DİSK'teki sosyalist olmayan sendikacı kadrolarla işbirliği yaparak şu veya bu sosyalist eğilim için çalıştıkları açık olan sendikal kadroları tasfiyeye, etkisizleştirmeye yöneldi.

Tüm Türkiye toplumunun şimdiye dek raslanmadık biçimde siyasallaştığı bir evrede, «ilerleme», bu siyasallaşmanın en yoğun olduğu işçi hareketinde bile sosyalizm sözcüğünü kullanmayarak nasıl bir «sosyalist» anlayışa sahip olduğunu gösterdi.

Böylece o, DİSK sendikaları içindeki genel olarak CHP'ye yakın sendika yönetici kadrolarının ve daha üst düzeyde CHP politikasının bu geniş toplumsal hareketlilik döneminde tam da arzu ettikleri bir rolü oynuyordu. Sosyal demokrat anlayışla sosyalist anlayışın bilinçli biçimde birbirine karıştırıldığı sistemli biçimde bulanıklaştırıldığı bir «ileri demokrasi» programıyla «ilerleme»cileri, bir siyasal ekip olarak sendikalarda taraftar toplamaya çalıştılar. «ilerleme»ci anlayışın bulanıklığı, ilerlemecilikten CHP'liliğe geçişin her an mümkün olması, sendika kadroları içinde çoğalan «ilerleme» yanlılarına CHP'lerin endişe göstermemelerinin önemli nedeniydi. Nitekim bugün CHP, sendika kadrolarını tercihe zorlayınca, bu tutumun ne denli gerçekçi olduğu görülebildi.

Yukardan «DİSK'e yerleşen ilerleme», tabandan gelen hareketin «her boydan ve soydan» sosyalist eğilime kapılmamasına nezaret etti. CHP desteği arkasındaydı ve görünürde her şeyi «ilerleme»ciler yapıyordu ve birçok CHP eğilimli sendikacı basın bildirimlerinde, demeçlerinde sözlerini «toplumsal ilerleme» ile bağlıyordu. 1977 seçimlerine kadar gerek CHP'nin genel politikası ve gerekse sendikacıların ileriye dönük hesapları bunu gerektiriyordu.

CHP, Batı Avrupa'daki sosyal demokrat partileri model alarak kendisini düzenlemek istemektedir. Bilindiği gibi bu partiler ülkelerindeki en güçlü sen-

dikalar topluluğu ile yakın ilişki içindedirler. İngiltere'de İşçi Partisi doğrudan TUC'un uzantısıdır. Almanya'da, İsveç, Norveç v.b. İskandinav ülkelerinde sosyal demokrat partiler ile sendika konfederasyonları İngiltere'deki gibi organik ilişki içinde değilseler bile birbirlerinden ayrılamazlar.

Ecevit'le birlikte CHP'de bir yapı değişikliği, başladı. Partinin eskiden dayandığı eşraf ve bürokrat kesimlerin ağırlığı azaltılmakta, Türkiye'de gelişen sanayileşmenin ortaya çıkardığı yeni toplumsal kesimlere yönelinmektedir. Henüz tamamlanamayan bu sürecin başarısı CHP ile işçi sendikaları arasında yukardaki modele uyarlı ilişkiler kurulması ile mümkün.

1972'de İnönü ve geleneksel CHP kadrolarının tasfiyesiyle birlikte CHP'de yürürlüğe konan yapı değişikliği programı daha başlangıçta beklenmedik ve CHP için özünde endişe verici olan bir olgu ile karşılaştı. İşçi sınıfı hareketinin 1971 öncesindeki nispi duraganlığı 1971 - 1973 baskı döneminin de etkisi ile sürece sanılmıştı. Bu hesap tutsaydı CHP programı Türk - İş ve DİSK sendikal kadroları düzeyindeki «ikna çalışmalarıyla» gerçekleştirilmeye çalışılacaktı. İki konfederasyon arasındaki güç oranları temelinde pazarlıklar yapıldı. Oysa 1973 sonrasının hareketliliği hem bu güç oranında süratle DİSK lehine değişiklikler yaratmaya başlamıştı ve hem de DİSK'e yönelen işçi kitlelerinde sosyal-demokratik ideolojiyi aşmaya açık bir siyasallaşma gözlemleniyordu.

Gerek DİSK'e yönelik hareketinin ve gerekse bu harekette görülen siyasallaşmanın öncülüğünü yapan bir dizi sosyalist eğilimli kadrolar «ilerleme»nin CHP desteğindeki «her boydan ve soydan» sosyalist eğilimi tasfiye çabası içinde ya bertaraf edildiler ya da sindirildiler. Çoğu yerde sırf sosyalist eğilimli olanlar öncü olduğu için desteklenmeyen hareketlerin yenilgiye uğramaları nedeniyle, özellikle İstanbul dışındaki DİSK'e yönelik hareket zamanla hızını yitirdi. 1977 yılında DİSK'in örgütlü

olduğu işyerlerinde bazı referandumları kaybetmesinde bütün bunların etkisi vardır.

Ama bu arada hiç şüphesiz «ilerleme»cilerin de gücü artmıştı. Sosyalist hareketin «parti», «enternasyonalizm» gibi temel kavramlarını kullanabilme ve bunların altında şaşılacak kadar sığ mantıklarını örtebilme imkânları yanında, DİSK'teki yukardan konumlarını da kullanarak bir hayli taraftar toparlayabildiler. Herhangi bir sosyalist eğilimin sendika yöneticilerinde aradığı asgari ideolojik olgunluğa bile boşveren tutumları sayesinde birçok sendika yöneticisine «ilerleme»ci görünmenin pratik yararını sunuyorlardı.

Sendikalizme verilen primlerle «ilerleme»ci akım kuruluşundan şunca yıl sonra ilk defa bir «hareket» olma imkânını edinebiliyordu. 1975'den itibaren çok kısa süre içinde kazandığı bu «başdöndürücü» imkâna elli yıl kavruk kaldıktan sonra beklenmedik biçimde sahip olmuştu.

Ve daha DİSK'teki ilk yılı dolarken kendisini DİSK'e yukardan getirenlerin programlarına aykırı bir girişimde bulunması bu «başdönmesi»nin sonucudur denilebilir. 1976 Eylül'ünde DİSK «genel yas» adı verilen DGM yarasını protestoya yönelik grevi düzenledi. Hiç şüphesiz DGM'ne karşı siyasal içerikli bir greve girmek eleştirilemez. Ne var ki «ilerleme»ciler «MC'yi düşünüp halktan yana bir hükümet kurulması» amacını da bu grevlere yükleyip, Türk - İş'deki sosyal-demokrat sendikaları da «CHP'yi iktidara getirmeye» yönelik bu greve katılmaya zorlayınca, CHP, tedirgin oldu. Şu da var ki «halktan yana hükümet» sloganı ile «ilerleme»ciler kendilerine bu hükümette bir pay tanıyorlardı. MC'nin zaman içinde yıpranmasını bekleyen ve 1976 Eylül'ündeki koşulları iktidar için avantajlı gören CHP «ilerleme»cilerin bu gayretkeşliğini desteklemedi. CHP desteklemeyince direniş de sona erdi. Ve bundan sonra CHP, sosyalist eğilimlerin etkisini kırmak için ittifak ettiği ve o zamana ka-

dar hep kendisine tanıdığı sınırlar içinde kaldığını gördüğü «ilerleme»cilerin saatini doldurduğuna karar verdi.

1977 seçimleri ertesinde 2. MC hükümetinin kurulmasından sonra sosyalist ve demokrat kamuoyu 1973 - 1977 dönemindeki dağınıklıktan kurtulmak ve bu kez daha da güçlü biçimde bir faşist tehlikeyi barındıran MC'ye karşı mücadele edebilmek için toparlanma çabalarına hız verdi.

Buna bağlı olarak birçok mesleki ve kitle örgütü ortak bir toplantı yaptıktan sonra DİSK ile görüşmeye giderler. Görüşmenin ertesinde DİSK'in kararını daha sonra bildireceği söylenir ama ertesi gün heyet üyeleri tüm kamuoyu ile birlikte DİSK'in ünlü UDC çağırısından haberdar olurlar. DİSK'te bu gibi «siyasal işlerde» uzman olan «ilerleme»ciler kendileriyle görüşenleri «atlatarak» bu çağırışı yayımlarlar.

UDC çağırısı yalnızca demokratik kitle örgütlerini olup bittiye getirme hesabından ötürü değil, asıl olarak CHP'yi hedefleyip diğer sosyalist eğilimleri kaale bile almayan niteliğinden ötürü tepkiyle karşılandı. Bu yüzden DİSK adına çağırışı yapan «ilerleme»cilerin kendilerine has örgütleri dışında hiçbir örgüt UDC çağırısına olumlu cevap vermedi. İşçi sınıfının birliğini sosyalist eğilimleri tasfiye ederek kurma anlayışının, faşizme karşı birliği de sosyalist eğilimleri dışta tutmak biçiminde anlaması şaşırtıcı değildir.

UDC, «ilerleme»nin o zamana kadar politik anlayışına ve uygulamalarına tepki duyan sosyalist kamuoyunca desteklenmediği gibi, CHP tarafından da desteklenmedi. CHP, «ilerleme»nin bu çağırıyla yeniden kendi üzerinde siyasal güç denemeye çalıştığına karar vermişti.

Gerek CHP ve gerekse DİSK'deki CHP eğilimli sendikacılar, Ağustos ayı başlarında yapılan UDC çağırısına açık bir eleştiride bulunmadılar. Gerçi CHP sessiz kalarak olumsuz bulmadığını belli ediyordu, ama CHP'li sendikacılar için aynı şey söylenemez. Sendika gazete-

lerinde UDC'yi savunan yazılar yayımlanıyordu ve çağrıya ilişkin DİSK bildirilerine itiraz edilmiyordu.

Ekim ayı başlarında CHP eğilimli sendikacılar UDC'ye karşı çıktılar. DİSK'deki olaylar da bununla başladı.

DİSK'deki CHP-«ilerleme» ittifakının fiilen sona erdiren bu olay, yaklaşık Ekim ayı başlarında uygulanmaya konulan yeni CHP politikasının bir parçasıdır. CHP açısından daha 1976 Eylül'ünde görevini tamamlamış olan «ilerleme» ile ittifak politikası, CHP'nin 1977 seçimlerinde tek başına iktidar olmaya yönelik stratejisinin gerektirdiği taktik ihtiyaçlar nedeniyle sürdürülmüştü. Şu anda yürürlükte olan yeni strateji ise tersine sözkonusu ittifakın sona erdirilmesini gerektirmektedir.

CHP'nin yeni politikası AP ile çeşitli biçimlerde kurulabilecek bir ittifakı amaçlamaktadır. Ya bütün olarak AP ile, ya da AP'den ayrılacak belirli bir grupla kurulacak bir AP-CHP iktidarının kimler tarafından ne için, hangi görevleri yerine getirmek üzere desteklendiği burada konumuz değildir. Ayrıca böyle bir ittifakın AP'nin kendi sağındaki ve CHP'nin kendi solundakilerle ilişkisini kesmelerini gerektiren genel koşulu üzerinde de durmayacağız.

DİSK'deki son olaylar ile bu genel koşulun doğrudan bağı elbette kurulabilir.

Konumuz gereği, yeni CHP politikasının doğrudan doğruya CHP'nin kendi yapısıyla ilgili yanı üzerinde duracağız.

Daha önce de işaret edilmişti ki, CHP eğer 1977 seçimlerinde tek başına iktidara gelebilseydi ilk yapacağı işlerden biri de kendisine bir sosyal demokrat parti yapısı kazandırmak olacaktı. İktidarda olmanın prestiji ile CHP, DİSK ve Türk-İş'i birleştirmek ve böylece oluşacak güçlü sendikal birlik ile kendisi arasındaki ilişkileri sağlamlaştırmak yolunu tutabilecekti. 1976 yazında geniş tartışmalara yol açan ünlü CHP Gençlik Kolları Raporu, bunun bir tahmin olmadığını gösterir.

CHP'nin iktidar olamayışı bu programı engelledi, hattâ tehlikeye soktu.

Çünkü kurulan 2. MC hükümetinin iki ortağı MHP ve MSP'nin işçi hareketi üzerinde özel önem verdikleri amaçları vardır. MSP'nin Hak-İş, MHP'nin MİSK kanalıyla kendilerine bağlı sendikalar bloku oluşturmaya yöneldikleri öteden beri biliniyor ve görülüyordu. Bu partiler iktidar oluşlarından güç alarak bu çabalarını daha da artıracaklar ve ilk planda Türk-İş'in zaten sarı sınıfta içindeki sendikalarına yöneleceklerdi. Tunç'un 2. MC'nin kurulmasına karşı gösterdiği tepkinin kökeni buradadır. Türk-İş'in profesyonel sendikacıları bu sağdan gelen tehdit karşısında bir DİSK-Türk-İş işbirliğinden söz etmeye başladılar.

MSP ve MHP'nin Türk-İş'e yönelik amaçları şüphesiz CHP için de, onun kurmaya çalıştığı sosyal demokrat parti modeli için de bir tehdittir. Tunç ve ekibi ile CHP'yi 1977 seçimleri öncesiyle kıyaslanmayacak biçimde yakınlaştıran da budur.

CHP, iktidarda olmanın gücüyle uygulamaya koymayı düşündüğü sendikalar üzerine programını, yukarıda özetlediğimiz nedenlerden ötürü şimdiden gündeme getirmek zorunda. Şüphesiz bir DİSK-Türk-İş birleşmesi henüz ortaya atılmıyor. Şu anda «ön koşullar» oluşturulmakta. Aralık ayındaki DİSK Genel Kurulu ve daha da önemlisi, sözkonusu planın gerçekleşme şansını belirleyecek olan mahalli seçim sonuçları beklenmektedir.

DİSK'e akının yoğun bir siyasallaşma potansiyeline sahip olduğu görüldüğünde, bu siyasallaşmayı istenen düzeyde —sendikalist düzeyde— tutabilmek için kendisinden yararlanılan «ilerleme»ci grup görevini yapmıştır ve perde önündeki göreve gerek kalmamıştır.

DİSK'de «toplumsal ilerleme»ci görünümünün tasfiye edilmesi, bu grubun taraftarlarının tasfiyesi anlamına gelmez. CHP'nin ve soy sendikalizmin desteği arkalarından çekildikten sonra «ilerleme»nin sahip olacağı güçle DİSK'te var-

lığını sürdürmesine itiraz edilmiyor. «İlerleme»nin en az zararlı sosyalist eğilim olduğu yargısı terkedilmiş değildir. Ancak «ilerleme», DİSK'e egemen olduğu yolundaki propagandanın ve bu propaganda güç veren DİSK yayınlarındaki belli slogan ve sözlerin sağladığı görünümün sona ermesiyle birlikte önemli bir güç kaybına uğramıştır.

Bu sonuç, yalnızca «ilerleme»nin yenilgisi olarak ele alınmaz. «İlerleme», Lenin'in sosyalist siyasal mücadelenin içeriği üzerindeki yazılarında onca suçladığı «ekonomik mücadelenin kendisine (sosyalist) siyasal içerik kazandırma» anlayışının uygulayıcısı olmuştur. Bu anlayış ise sırf «ilerleme»ye özgü olmayıp, Türkiye Sosyalist Hareketinde açık ya da örtük biçimde yaygın bir kabul gören anlayıştır. «İlerleme»nin «Yaşasın DİSK» sloganlarıyla ile yürüttüğü siyasal güç edinme politikası sırf sendika ile partiyi özdeşleştirdiği açısından eleştirilemez. «İlerleme»nin bu politikasının anlaşılır nedenleri vardı. Ve bu politika sendikalar temeli üzerinde siyasal mücadele anlayışının öngördüğü parti-sendika ilişkisinden özünde farklı değildi.

Bu bakımdan «ilerleme deneyi», işçi sınıfı içindeki çalışmayı sendikalar içinde ve ekseninde çalışmaya indirgeyen anlayışın ne sonuç getireceğini gösteren bir derstir ve hepimiz için de bu anlamda öğreticidir. Çünkü «ilerleme» bu anlayışın Türkiye pratiğinde kazanabileceği en yüksek etkililik düzeyine varmış ve böylece içeriğini olabildiğince açık sergilemiştir. Şu anda «ilerleme»nin DİSK'deki sosyalist görünümü sağlama rolüne talip olmak isteyen diğer grupların hiçbiri bu etkililik düzeyine bir daha varamazlar.

Ama şüphesiz, «ilerleme»nin bıraktığı boşluğu doldurmak isteyen ve DİSK'de bu eğilimin edindiği imkânları ele geçirebildiğinde onun yaptığı hatalara düşmeden kullanabileceğine inanan eğilimler olacaktır. Sendikalizm ve onun müttefiki sosyal demokrasi, varolan ko-

şullarda böyle bir eğilime ihtiyaç duyulmaktadır zaten. Onlar, işçi sınıfının ekonomik mücadelesine siyasal anlam kazandırmak isteyen «sosyalist anlayış»ların sendikalar platformunda yürüteceği çalışmaların sonuçta kendilerine yarayacağını bilmektedirler. Yalnızca «ilerleme»nin deneyi değil, tüm Batı Avrupa'da ve ABD'deki sendikal hareketin tarihi yeterince güvence vermektedir bu konuda.

Bu tarihi deneyler, Batı Avrupa'da son yıllarda ortaya çıkan Avrupa Komünizmi olgusu ile daha da zenginleşmiş olarak önümüzdedir.

Türkiye Sosyalist Hareketi, DİSK'deki son gelişmelerden sonra, bütün bu tarihi deneyleri de gözönüne alarak, sendikalar ve sosyalist mücadele ilişkisi, işçi sınıfının sosyalist mücadelede yer almasının başlıca kurumu olarak sendikaları ele alma anlayışı v.b. konularda derinliğine bir tartışmayı gündeme getirmek zorundadır.

..

Bu sayımızda, «Stalinizm» konusunda elimizde kalan malzemeyi değerlendirmeye devam ederek, İKP üyesi ve Gramsci Enstitüsü üyelerinden V. Geratana'nın yazısının birinci bölümünü sunuyoruz. Althusser'in Stalinizme karşı tavır değişikliğini işleyen bu yazının, Lenin ve Stalin ilişkisini inceleyen ikinci kısmı da bir sonraki sayımızda yayımlanacak. Bütün yazının içeriğini tartışan, bizim yazacağımız incelemeyi de sonraki sayıya bıraktık.

Mete Tunçay'ın İstiklâl Mahkemeleri'nin uygulamaları arasında bulduğu, belgelediği çok ilginç bir dava üzerine yazısı, bir yandan, Kurtuluş Savaşı'na katılan değişik gruplar arasındaki çekişmenin ve iktidar mücadelesinin, savaşın kazanılmasından sonra ne gibi hesaplaşmalarla çözüldüğünü, bir yandan da, tarihimiz boyunca, demokrasi ve hukuk anlayışımızın içyüzünü sergiliyor.

Bu sayımızda, sanat ve edebiyata geniş bir yer ayırabildik. Ahmet Oktay

uzun inceleme/denemesinde geniş bir dönemle ve dönemin «sol» içinde ege- men eğilimleriyle, kendi kişisel konu- munu aşarak nesnel bir tartışmanın yo- lunu açan bir hesaplasmaya giriyor.

Murathan Mungan, tiyatro konusu- na iyi işlenmiş bir teorik sorunsal içe- risinden yaklaşıyor. Murathan Mungan genç bir yazar. Birikim'in 17. sayısında, «Devrimci Olmak» başlığıyla, yazarı be- lirtilmeden yayımlanan sosyalist dene-

me örneğini de Murathan Mungan'ın yazmış olduğunu belirtelim.

Bu sayımızda genç bir şairin, Ah- met Güntan'ın şiirlerini sunuyoruz. Öz- gün bir şiir anlayışı ve geniş bir şiir- sel dünyası olduğuna inandığımız Ah- met Güntan'ın bu ürünlerinin ilgiyle karşılanacağını umuyoruz.

Birikim